

Universitätsbibliothek Wuppertal

Q. Horatii Flacci Epistolae Omnes, Qvae Extant

Horatius Flaccus, Quintus

Basilae, 1615

Epistola V. Ad Torquatum

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1477)

modus *inculta pacantur vomere sylva*. Scio equidē hos versus duos, *An tacitum, etc. & curantē quicquid*, ita explicari, ac præcipue verba prioris, *sylvas salubres*, a Porphyriōne, ut ex his libri Philosophici intelligantur: quā tamen explicationem quidam scribunt restringendam esse ad solam *sylvas* vocē, quasi verò altera, *salubres* abhorreret a facultate Philoſophiæ: quæ ab omnibus prædicatur medicina & cultura animorū, alii contra per *reptare inter sylvas salubres*, volunt locos graves & obscuros Philoſophiæ intelligendos, in quibus enodandis & ad usum revocandis oportebat Tibullum esse totum. Quod si hæc posterior explanatio vera est, referri debet ad continuationem verborum translatorum, i. ad allegoriam ex illis factā: quam ne omnino approbē, sed sententiā propriē intelligendā censeam præter *reptare*, ut ante dictum est, impediunt hæc, *scriptorum chorus omnis amat nemus, & fugit urbes* Epist. 2. l. 2. Item Virgil. *nobis placeant ante omnia sylvæ*, ubi liberior est mentis agitatio, & ab interventoribus maxime vacua.

d Metonymia est subiecti pro animo & mente, cujus sedem Epicurus in pectore locabat, sicut dictū est Od.

§ 1.1. Quia autem annotant esse synecdochen, videntur definitionem hujus tropi ignorare, quæ est positio vel totius pro parte, vel generis pro specie, vel contra. Itaque quattuor modos habet immutandi, quorum nulli relinquitur hic locus potest, ut apparet ex annotatione Gram. & Rhet. in hunc versum Epist. 1.

Fervet avaritiâ miserq; cupidine pectus.

e Anaphora est in ejusdem vocis & soni repetitione.

f Metonymia est subiecti, pro non deficiente pecunia & nammis

g Altera est Anaphora, licet alterum *inter* nō occupet statim principium incisi secundi, ex hac particula existimo *suavis dicitur*, id est, per synecdochen membri, intelligendum totius corporis habitum, ut observatum est Satyræ §. lib. 2. in *Pelliculam curare jube*, quod est interpret. verba relatum.

h Quædam est hic Allegoria a sordidis bestiis ad immunditiam scholæ Epicuræ notandā: quæ se ita in voluptates abjicit & proſternit, ut immundi sues in volutabra.

EPISTOLA V. AD TORQUATVM.

Theticum.

Torquatus ad vulgarem & tenuem apparatus, frugalemque cœnam vocatur, ut omiſſā sollicitudine suis heredibus divitias congerendi, defraudato genito, hilariùs, ac jucundiùs discat vivere.

Si potes Archaicis convivere recumbere lectis,
Nec modicâ cœnare times olus omne patellâ:
Supremo te Sole domi Torquate manebo.
Vina bibes iterum & Tauro diffusa palustres
Inter Minturnas. Sinuessanumq; Petrinum;
2 Sin melius quid habes, arcesse, vel imperium fer.
3 Jam dudū splendet focus, & tibi munda supellex.
4 Mitte leves spes & certamina divitiarum,
Et Moschi caussam & Cras nato Casare festus
Dat veniam, somnumq; dies: impune licebit
Aestivam sermone benigno tendere noctem.
6 Quò mibi fortunas, si non conceditur uti?
Parcus ob heredis curam nimiumq; severus
Assidet insano. 7 Potare & spargere flores
Incipiam, patiarq; vel inconsultus haberi.
Quò non ebrietas designat! Operta recludit:

Spes jubet esse ratas, in prælia trudit inermem;
Sollicitis animis onus eximit: addocet artes.
Fœcundi calices, quem non fecere disertum?
25 Contracta quem non in paupertate solutum?
& Hoc ego procurare, & idoneus imperor, & non
Invitus, ne turpe toral, ne sordida mappa
Corruget nares: ne non & cantharus & lanx
Ostendat tibi te, ne fidos inter amicos
30 Sit, qui dicta foras eliminet: ut coeat par,
Jungaturq; pari, Brutum tibi, Septimiumq;
Et, nisi cœna prior potiorq; puella Sabinum
Detinet assumam, locus est & pluribus umbris:
Sed nimis arcta premunt olide convivio cœna.
35 pre.
Tu quotus esse velis, rescribe, & rebus omiſſis
Atria servantem postico falle clientem.

Analysis Dialectica

Quum Di tradunt alicubi bona possidenda, & utenda, eum esse summe stultum & miserum, qui non illorum usurâ fruatur, nec finem ipsi faciat augendi libido: huic certe Torquato patrono, quò plures a Diis suppetebant opes, eò majori studio flagrabat novas paradi, nec presentibus fruebatur: unde ei reliquū erat, ut miserè insaniret. Ita meo judicio Poeta voluit hunc sordidum Pleonectem Aristotelicâ crypsi, non aperte convincere insaniam. Argumenta autē hujus syllogismi sunt ex adjunctis & factis Torquati, quorum turpitudine Poeta studet illū ad cultum vitæ mūdiorē & elegantiorē a sordibus traducere. Elicio autem talem assumptionem ex his:

Mitte leves spes & certamina divitiarum.

& propositionem etiam ex his.

Quò mibi fortunas, si non conceditur uti?

Hic ellipsis est, quorsum desiderē, aut congerē fortunas? Quæ sic brevius dispono: Cui adsunt fortunæ, is miser est & insanus, si abstinet illis uti: Torquato adsunt, nec utitur: ergò miserè insanit. Verum crypsin Poetæ nunc

λεπτομαρῶς ac sigillatim examinemus. Ab eo prudenter formula frugalis cœnæ initio proponitur ex populari accubatione veterū, victu tenui, vino exiguarum virium, summā tamen suppellectilis mūdicia, ne se putaret Torquatus ad lautam & magnificā cœnam vocatū: cujus vitandā specie rusticā & incultam parsimoniam homines sordidi & parvici confectari solent, & quasi illa Torquati esset nostro Poetæ ignota, & eum existimaret solitū elegantius describere, lautius cœnare, & melius bibere, dicit non sine tacito joco, *si potes*, quū hominis rustica parcitas satis indicaret eū valdē abhorre a mūdicia & elegantia convivorum recentium.

2 Hæc videntur tollere antecedens enunciati cōnexi: quò facilius intelligentiæ gratiā sic repeto, si potes, vel ut verius enunciatur, si soles more veterū in convivis discumbere, tenuiter cœnare, & vinū minimè generosum bibere, veni sub vesperū mecum cœnatū. Nunc pro, quò rectum videbatur, non soleo tam tenuiter cœnare, Poeta reponit ex majoribus, si domi tuæ meliores epulas, & vinū generosius habes, jube huc afferi, vel eò me voca-

ei, vel

si, vel paterè tibi potionem apud me infundi, & olus apponi de meo. Non dissimili quidem conditione Catullus invitat Fabullum ad cœnam, & ad epulas: Cœnabis bene, me Fabulle, apud me paucis, si tibi Di favent, diebus: Si tecum attuleris bonam atque magnam cœnam.

3 Quasi huic inde jam condicta esset cœna, denunciatur triclinium luculento foco & nitidâ suppellectili jam instructum: quod attinet ad formam superiorem talibus adjunctis explicatam.

4 Quia studium & expectatio divitiarum ampliorum semper anxios affert animi motus, jubet illa de poni, ut gravissima voluptatis & benè nutriendi corporis impedimenta.

5 Ad intermissionem curarum ex adjuncto invitatur: Dies crastinus est natalis Augusti Cæsaris, quo licebit in meridiem usq; dormire, & reliquâ lucis ab omni cura & opere vacuum transmittere. Indulgeamus igitur genio, & demus nos liberalibus & jucundis sermonibus per totam noctem.

6 Propositio hæc constat ex fine quem urget, velut contrarium apophthegmati Di-nynisii, qui vetabat ne cives sui perabusum efficerent, ne utilem pecuniam defodiendo, aut aliter includendo, & recondendo, redderent inutilem, cum Grecè nominetur ab usu, quo quidem caret defossa, ac proinde inconclusionè tali quod prius erat fit tanquam diceret, propositio inquam augetur adhæc verba, affidet in sano similitum collatione, qui parat & asservat opes, sine usu & modo, est ferè timilis infano.

7 Colligit ex antecedente per quoddam confectarium sibi propositum deponere omnino studi utalis Pleonexia atq; genio indulgere, itaq; ad hilaritatè cœnula se Poeta cõparat ex ebrietatis causis, potu immoderato, & copiâ odorum, quibus tamen calefactum cerebrum solet laborare: undè postea existunt hæc septem effecta, quæ Plinio sunt ebrietatis opera, lib. 14. cap. 22. de vitanda ebrietate, quod leges. Illa sunt iudicio intemperantium laudabilia: qualia ipsemet Poeta probat, ut hominem præparcum a sordibus vitæ abducere queat. Egregium verò consilium, ut quis vitato altero intemperantiæ extremo in alterum turpiter intidat, & ex eo evadat infanus. Est enim Senecæ Epist. 84. Ebrietas nihil aliud, nisi voluntaria insania, que arcana prodit, stultè confidentem ostendit: cornua pauperibus erigit: merarios reddit: curas mordaces abigit: falsam scientia persuasionem temulentis inducit: garrulos & loquaces facit: demque in summa paupertate dissolutos & prodigos efficit. Insignis est ibidem comparatio ebrietatis cum dolo vinimulti; non est animus in sua potestate, ebrietate devinctus: quemadmodum musto dolia psarum puntur, & omne, quod in imo jacet, in summam partem vis caloris eiecat: sic vino exastuando quicquid in imo jacet abditum, effertur & prodit in medium. Quemadmodum onerati vino non continent cibum vino redundante: Ita ne secretum quidem, quod suum alienumq; est, pariter effundunt. Hæc autem vini opere racensentur ab Aristotele in 30. Sectione quæstione 13. proplem. per septem, ut in hac epistola, gradus potationis autificos. ut Lucretius loquitur & quales eadem conse qui toleant gravissimi morbi, ibidem memoratur: cujus quidem loci attentæ lectio non parum juvenibus magnis poratoribus profutura est: ut inde discant parcè, temperanter ac sobriè vivere, nisi malint per summam stultitiam & miseriam suâ intemperantiâ corpus tradere effectum & morbidum senectuti. Propter tales ebrietatis effectus dicitur ai illeis Homero Odyss. 5. sub finem, quod epithetum Hesychius interpretatur μερὸ ποίος, potorem

reddens stultum & insipientem. Ideoque Solon præmonebat, πίνων μὴ πολλὰ λάλει, ἀμαρτήσῃ γὰρ, inter vinaloquens multa peccat. Leges ibidem similes his effectus vini, undè videtur Horatius præsentis defumisse, & Plinius caput superioris libri, sicut contracta quem, &c. e Diphilo apud Stobæum de Baccho:

Οταν ταπεινὸν μέγα φρονεῖν ποιῆς μοι. ut versus hunc antecedentes ex eodem ibidem quò quidem addi potest parebolis, hæc vitia posse nomine τῆς ἀτασθαλίας ex Athenæi lib. 1. & Eustathii in Odyss. a. comprehendî. prioris interpretatio Latina hæc est, Quum primi homines, quibus minime copiosus suppetebat cibus, in primum oblatum confertim ac certatim irruerent, habentibus ipsum eripiebant, ob idq; cædes fiebant, nullo ordine recto, nullis frenis licentiæ injectis: Unde versum simile videtur τὸ τῆς ἀτασθαλίας ἐνέμασμα γεγονέναι: quia homines in convivio primum omnium cœperunt alii aliis dare damnum nec a mutua temperantia noxa. Sequitur interpretatio Eustathii, ac potius definitio per quandam notationis speciem, atasthalia est dementia non damnis tantum celebrata, sed noxâ etiam: quæ in convivio contrahitur e temulentia. Quum autem hic dicitur, spes jubet esset ratas, in prælia trudit inermem, hoc videretur nonnullis quandam præle ferre fortitudinis speciem; sed Aristoteles illos notat tali opinione lib. 3. Ethic. ἡδὲ δὴ οἱ ἐνελπίδες ὄντες εὐδρείου. διὰ γὰρ τὸ πολλὰ κί, πολλὰς νενικηκέναι διαρρῶσιν ἐν τοῖς κινδύνοις. i. neq; tam quos bona spes tenet, fortes existunt? nam quòd sæpe eosq; multos vicerunt, fidunt sibi in periculis: ad quos ibidem aggregantur ebrii. τῶν δὲ ποίων κἄν οἱ μεθύσι μὲνοι. ἐνελπίδες γὰρ γίνονται. i. tale quiddam faciunt etiam temulentis, bonâ enim spe sunt præditi. Sed vinum eos prohibet provisione atq; præcautione periculorum: de quo etiam leges lib. 3. ad Eudemum & 4. Tusc. Cic. de fortitudine. atq; præter hos omnes leges Seirachidem ca. 31. ἐν ὄνῳ μὴ ἀνδρῶν, πολλὰς γὰρ ἀπώλεσεν ὁ οἶνος. Gallicè, ne monstretam vaillance abien boire, carle vir en a fait perir plu siers: Huc libet præferre, q; Michael Hospitalius Franc. Can. scripsit epist. 15. ad Jac. Fabrû. quò deduceret Margaritâ Reg. Henrici 2. sororem ad Sabaudum ducè ipsius maritum. Epistolæ initium est, Treis adeo totos descripsit & amplius orbes Lima ferens; deinde sequitur pag. 4.

Vis etiam monstrem curæ nos esse Deorum,
Ac memorem non visa prius miracula quadam:
Et que votivâ videat si picta tabellâ
Posteritas hominum miretur? ut ad juga montis
Venimus, a Tara cœpit qui nomina vico;
Dum male firma loco vestigia ponit iniquo;
In præceptis cadit, inter equorum terga rotasq;
Et memor usque suis ferventem sistere currum: ubi de familia Manlia & ratione nominis Torquatus, satis egimus: (mus:
Obnoxius frustra pedibus conatur: at illi
Per medium pectus, per viscera ferrens orbis
Volvitur, attonite certatim tollere corpus.
Accurrunt socii. Jam se se exererat ille
Impiger, ostentans nudum sine vulnere pectus.
Credatur ebrietas, multos que perdidit olim.
Hunc servasse virum. Nam multo quum gravis esset:
Inflatus venasq; mero, robustius actas
Sustinuitq; rotas, & pressum ponderis omnem.

Hæc equidem protuli, ut essent documento inventuti magis parcè, continenter, sobriè ac severè, quàm luxuriosè vivendi.

8 Munus architriclini distributione quadam e fine quintuplici explicatur, quod, quum mentis sanitatem & integritatem requirat maximè, ante ebrietatem explendum, atque aded describendum esse videretur: Libenter, inquit, mihi partes architriclini mandari

pator, & scitum convivatorem me prebere gestio, ut omnia nitecant in triclinio: lecti discubitorum honestis toralibus insternantur: mappae sint munda: Pocula & catini ablutione ita splendeant, ut ad motorum corporum imagines intuentibus facile reddant: ut nemo ad cenam vocetur, qui dicta convivalia foras efferat: ut convivae paris

ordinis, aut non admodum disparis congregentur. Haec quoque: ut proximè consequentia de numero convivarum pertinent ad formam cenae superiorem. Postremo, Ne sit in mora cum paucis umbris, ut sit accubatio laxa, taterque odor vitetur, & clam suis clientibus exeat domo per posticum, admonet.

Ennaratio Grammatica.

Torquatum.] Hunc credo esse Manlium Torquatum, ad quem scripta est Ode 7 l. 4. de non speranda homini in hac vita immortalitate, sed de illa jucundè ac mundè degenda. Hujus nominis fuit acerrimus potor Novellius Torquatus Mediolanensis, cui inde cognomen fuit Tricongius, quod uno impetu epotasset tres vini corgios, spectante Tiberio principe miraculi gratia. Plinius libro 8 capite in Dialecticis citatis.

Archaicis lectis.] Archaicis desceditur a voce Graeca ἀρχαῖος & haec ab ἀρχαῖος, quae utraque sonat idem, quod παλαιός, antiquus, priscus, vetustus, & quia antiquitas, alioqui veneranda, artibus parum fuit exculta, & primae institutioni nimis superstitiosè adhaerens, & politici inimica, factum est ut ἀρχαῖος sumatur pro simplici, rudi & imperito, unde ἀρχαῖος φρονέω in Aristo. hanc, pro redolere & respicere rem ac simplicem antiquitatem: quod tam interpretantur alii per μωρὸς φρονέω, quomodo loquitur Sophocles in Ajace:

Μωρὸς μοι δοκεῖ φρονέειν, εἰ τῆ μωνήσῃ ἀστὶ παύδ' ἔννοϊς.
Desipere mihi videris, si putes nunc meos formare mores.

alii vero per *sapis* & *oles rudem* & *simplicem vetustatem*, ut jam dixi. Itaque videntur hic lecti Archaici declarandi, qui rudi & imperito artificio sunt fabricati, *faits ala vieille et grosse facon et mode*: quali contentum fuisse Augustum Suetonius scribit in ipsius vita, cap. 73. *Instrumenti ejus & suppellectilis parsimonia apparet etiam nunc residuis lectis atque mensis: quorum pleraque vix privatae elegantiae sunt.* Sic Plutarch. in Public. vocat ἀπλὴν ἀνδειάντα καὶ ἀρχαῖον τῆ ἐργασίᾳ: id est, *simplicem statuam, & rudi artificio factam*: quem locum Xylander & Cruquius in asserenda lectioni, veritate ex auctoritate codicum manuscriptorum prudenter notarunt, & ante utrumque Lambinus, lib. 2 Dion. Halic. ἀρχαῖον, ῥαγε, protulerat, *τραπέζας ἐυθύας ἀρχαῖας.* Gall. *tables de bois faites a la grosse mode.* vetus tamen Interpres Porphyrio putat dici ab Archia rudi artifice, quem Turnebus est imitatus sicut etiam a Seneca, ut refert Agell. lib. 12. cap. 2. memorantur lecti Soterichi, ut jam relictis atque contempti propter imperitiam artificis: quibus quoddam Seneca comparasset orationem poeseos Ennianae, reprehenditur ab Agellio: sed mihi potior videtur prior ratio vocis.

Canare olus.] Sic loquitur Epist. 2. l. 2. De voce, *olus*, dictum est Sat. 6. l. 1. Dicit autem omne, pro cujuslibet generis. Querit igitur, num vereatur Torquatus, ne tenuis ac duivus solito apud se cenaturus sit. talem mensae instructionem praescribit puero suo Ode ultima lib. 1.

Modica patella.] Hoc ideo dicit, quia cives ditiores & magnificentiores grandibus utebantur patinis, ut e Sat. 2. Persii patet:

— sed grandis patinae tucetae, crassa
Annueret his superos, veteres, Jovemque morantur.
de quarum luxu Plin. l. 10. c. 51, Suet. in Vitell. c. 13. de

illa famosissima patina, quam ἀγλαία πολλύχη vocabatur: id est, *clypeum urbem tuentis.* De grandibus patinis sunt notae Sat. 2. l. ad v.

Occupat humanam? grandes rhombi patinae.] Hic autem modica patella intelligitur, in qua tenues ac viles epulae apponebantur tam Diis patellariis, id est, Laribus, ac Penatibus, quam infimis hominibus: sunt enim utrorumque hi gradus Cicero Philippi. 13. *Omnes te Di, homines, summi, medii, infimii, &c.* & Plaut. in Cistell. *Dei me omnes magni, minuti que, & patellarii.*

Manebote.] *Exspectabo te.* Ter. in Phor. Act. 3. sc. 1. *Manfurus patrum pater est, dum hic adveniat.* ita Graeci sumunt τὸ μένειν, pro *exspectare.* Homerus Iliad 7.

Διώτη δ' ἐπὶ Ἡλίον μὲν ὄσ' ἐν δόμασιν ἡμῶν.
Occidentem usque ad Solem te domi nostra expectabo.

Vina diffusa.] Italoquitur Cic. 3. de Fin. *Quibus vinum diffusum est pleno sit anophoro* pro quo Varro dicit: *Ubi dies triginta praeterierint, transfundito.* pro quo barbarè *transvasare* dicitur, quum vinum in titid vel elacu, vel e cuppis, vel postea e doliis in testas & cados, & amphoras, in aliave dolia transfunditur ad aetatem diuturniorem, & usum probatiorem.

Iterum Taurum.] Concisa est admodum oratio, ubi ellipses sic explenda: Tu bibes vina jam ex eotempore diffusa, quum T. Statilius Taurus Consulatum gerebat secundum: quem Glareanus dicit in catalogo Consulatum minimè reperiti, & suspicatur eum in alterius locum subrogatum; quem Lambinus memorat L. Cannium Gallum fuisse, qui se moverat Consulatu, cujus collega fuerat Mar. Vipsianus Agrippa. Quantum autem interfuerit inter hunc alterum Magistratum & primum, sic Lambinus describit: *T. Statilius Taurus Caesaris Augusti collega primum fuerat Consul anno ab Urbe condita 717. iterum Consul ab Urbe condita 728.* Deinde subjicit haec vina non admodum esse vetera, nempe superioribus annis proximis diffusa. Hoc cerè nihil necesse erat addere, si verus fuit uterque numerus 717. & 728. quorum distantia est undenarius nomine annorum superiorum significatus obsecrare

Inter Minturnas.] Strab. l. 5. collocat Minturnas inter Formios & Sinuessam, utrinque ad stadia 80. Sinuessam autem notat a Setano sinu nominatam, ut jam dictum est Satyr. 5. l. 1. & Minturnas palustres appellat, quia, ut ibi scribitur, ingens palus in ea regione Taracinae obiecta est: quam duo amnes efficiunt, e quibus majorem Aufidum appellant, & fortasse alterum Lirim, vel Erim: unde non est mirum, si vinum Minturneum & Sinuessanum sit virium imbecillarum. Bacchus enim amat colles.

Petrinum.] De Petrino nihil dum comperi, nisi quod quidam putant vinum esse Minturnensis regionis, ex eo tamen comperi Petrinum esse nomen villae a vico Petrino, qui fuit in Sinuessano, cujus meminit Cicero Epist. 10. ad familiarem Leptam: *Ne ea re Petrinum tuum deseram: nam & villa est amoenitas illa commoratio nis est, non diversorium.*

Arceffe.]

Arceffe.] Gall. Envoie querir du meilleur vin, & autres choses, si tu en as: vel si melior cana tibi est domi parata, libenter ero tuis conviva: vel mihi convivatori pare, si non est. Imp. rium autem ferre est voluntati alterius subijci & obsequi.

Splendet focus etc.] hoc Græcè dicitur ἐπιπέπυτον ἀνθρώπων, ratio autem foci reddita est tam Græcè, quàm Latine Ode. 9. lib. 1 & Epod. 2.

Mitte leves spes.] Quod Græci dicunt, χαλὰς ἢ ὑπόπεπυτον τὰς ἐπιπέπυτον ἀνθρώπων, dissolve vel præcide leves spes: id est, leviter & inconsideratè conceptas, & levè gaudium præ se ferent. s. De Cæcubo tamen hoc Geographus scribit: Licet Cæcubum paludibus adiaceat, vineta tamen feracissima vini præcipuis enutrit arboribus.

Et moschi.] Moschus fuit unus e clientibus Torquati, cujus causam defendere parabat patronus ex ipsius officio.

Nato Cesare.] Suetonius natalem Augusti collocat 9. Cal. Octobris: sed Dio, ut Horatius in Julio, quum notes sunt breves: idè hic dicitur,

At fixam sermone benigno tendere noctem.

Tendere noctem.] Nox æstiva brevis est, quam per natalem Caesaris Augusti licebit nobis multo sermone extendere & facere longiorem, vel, ut Cicero loquitur in Som. Scip. Licebit sermone in multam noctem producere, quum multa nos negotia vel suscipere, vel administrare, vel conficere cras oportebit.

Benigno.] Id est, prolixo, & longius producto.

Quo mihi.] Hoc Græci dicunt, ἐπὶ τῷ ἢ ἡ χέειν ἐπιθυμῶσά τῷ πικρῷ, ἢ τῷ πικρῷ εἰ μὴ μοι ἐξήντων παρόντων ἀγαθῶν ἀπολαβῆναι. Ellipsis est verbi alicujus: Quorsum mihi divitias optabo, quæram, ac asservabo conditas, si non audeo uti ac frui? Alij contendunt posse legi, Latineque dici, ac distingui,

Quò mihi fortuna, si non conceditur uti?

sed ita opus etiam erit eodem supplemento ellipseos, quò, pro, ad quem finem & utum, quorum quæram & comparem eam fortunam?

Parcus ob heredu.] Sic hunc eundem Torquatum, ut puto, hortatur Ode 7. lib. 4.

Cuncta manus avidus fugient heredis amico, Quæ dederis amico.

Vox autem parcus Agellio lib. 3. cap. 19, neque ab arca, neque ab arcendo, sed ab eo, quod est parum & parvum

Severus.] Pro quo Cic. lib. 3. de Offic. dicit acerbè severus in filium, ad cujus normam explendum hic videtur, avarus est nimium severus in seipsum ob heredis curam.

Affidet insano.] Affidere insano, est proximè ad insanum accedere mentis imbecillitate, quum quis se nec respiciat, nec curet, ut suis heredibus amplissimas opes relinquat. Hoc Græci exprimunt per ἄγνος εἶναι τῷ, ut Strabo de Elephantæ, quum narrat, ἀγνὸς εἶναι λογικῷ ζῴῳ, eum assidere animali ratione prædito: id est, ferè similem esse. Sed ad interrogationem, Quo mihi fortunæ? respondet ipsemet Poeta Od. 2. lib. 2.

Nullus argento color est avaris, Abdite terris inimice lamne Crispe Sallusti, nisi temperato Splendet usu.

Acerrimum autem querendi studium & perpetuum, infinitosque divitiarum acervos avari hac Theognidis sententiâ tuentur:

Φείδεται μὲν ἀμεινον, ἅπει βαλὺτ' ἀπολαίει Οὐδεις ἀν' μὴδ' ἐσθ', χεῖμα ἅλα λεπτόμενα.

Parcere quidem est melius, quam nemo mortuum lugeat,

Nisi videat divitias relictas.

Levissima sanè & vanissima tot laborum remuneratio est luctus, vel ex animo & verè permotus, quum vt plurimum fictus & simulatus sit. Sed qui sunt tam stultè providi posteritatis, audiant Davidem Psalm. 31. Ad eò imaginariam vitam ducit homo: ad eò temerè tumultuatur congerens, quæ quis sit percepturus ignorat. Audiant quoque Ecclesiastem cap. 2. Idem ego odi, & omnia, quæ sub Sole elaboravi, quæ sum successori meo relicturus. Quis autem scit, sapiensne sit, an stultus futurus, qui dominus futurus est omnium, quæ tanto labore ac sapientiâ sub Sole comparavi? Et certè hæc Salomonis sententia fuit prædictio & præsentio quædam stulti Roboami, a quo propter summam ipsius imprudentiam decem Tribus Israel defecerunt, & florentissimum patris regnum dissipatum est.

Incipiam.] Intolerabilis est hæc hominum persuasio qui putent neminem fore satis scitum vel convivatorem, vel convivam, nisi poculis se ingurgitet & vino madeat totus, οἶνο κατόχθ, vino corruptus. vndè illos deducit sententia Theognidis:

Ἄφρον' ἀνδρὸς ὁμῶς καὶ σώφρον' οἴῳ, ὅταν δὴ Πίνῃ ἕπερ τὸ μέτρον κερῶν ἐθνηκείνον. Ἐν πνεύμῳ χεῖρον τε καὶ ἀργυρον ἰδέεις ἀνδρας Γηνώκευ, ἀνδρὸς δ' οἴῳ ἔδειξε νόον. Καὶ μαλὰ περ πικρῶν τὸν ἕπερ μέτρον ἦετο πίνων, Ὅς τε μετρημῶν καὶ πεινῶν τα σοφόν.

Tam desipientis, quam sapientis, vinum, quum immoderatè bibitur.

Levem & ventosam reddit mentem.

Igne aurum & argentum homines periti explorant:

Sed vinum arguit mentem hominis.

Et maximè sapientis: quod supra modum cepit haustu,

Ut notam infamie inurat ei, qui prius sapiens erat

De hac ebrietate dictum est Ode 12. lib. 1. Hæc profecto sententiæ e sapiente Hebræorum Salomone omnis sapientiæ fonte manarunt e 20. 21. 31. Capitibus Proverb. ac præcipuè 23. cap. ilias quædam malorum, quæ dat ebrietas, colligitur, quum ita queritur, cui vae cui dolor? cui rixæ? cui querimonia? cui vulnera impunè, cui oculorum rubor? Deinde subijcitur: Vini sectatoribus, & computationes timatum euntibus. Didicerat ille sapiens, quantum malorum dedit ebrietas Noachi & Lothi posteris ipsorum Cham tidis, & Ammonitis, & Moabitibus. Hæc ideo profero, vt adolefcentia maturè discat sobriè & temperanter vivere & ebrietatem fugere, & quibus vinum, & quorsum dandum sit, detur, inquit, idem sapiens, periclitanti temetum, & vinum marcenti animo, vt potus egestatem suam obliviscatur, suumque laborem non recorderet: cui simile est Socratis illud apud Xenoph. in συμποσ. οἶνος τὰς μὲν λύπας, ὡσπερ μανδραγόρας, ἀνδρας κομιζέει. τὰς δὲ εὐδαίμονους, ὡσπερ ἔλαιον ἀλατὰ, ἐξείρει, id est, vinum dolores, vt Mandragora hominem, sopit: letitias verò, ut oleum flammam, excitat. Hinc Poeta, lib. 7. lib. 2. vinum obliviosum appellat, quòd mala obruat oblivione. Item Ode. 11. lib. 2. Dissipat Enijus curas educes Item Ode 21. lib. 3. tales effectus tribuuntur amphoræ: Tu sapientum curas. &c. Itaq; teneat hoc adolefcentis Theognidis:

Οἶνος πικρὸς μένος πούλυς καὶ χόσ, λυδὲ τις αὐτὸν Πίνῃ ἐπειμένως, οὐ κακὸς, ἀλλ' ἀγαθός.

Vinum largè bibitum nocet: sed si quis illud bibat moderatè non nocet, sed prodest.

Patiārg.] Hujus Hellenismi meminimus Od. 2. lib. 1. ad verba: *patiens vocare Caesaris ultor*, hinc pro, patiar me inconsultum vocari.

Quid non.] Hoc Budæus ita Græcum fecit: *τί μὲν ἢ μὲν ἢ κενότοιμα*. Est autem Donato τὸ *designare* vtrāque in partem & bonam & malam aliquid novi facere, quod altero etiam verbo sic conjuncto Græci efferunt: *τί ὁ μὲν θύσος ἢ κενότοιμα*: *quid ebrius novus non edit?* Hic antiphora universalis subjectio intelligenda est, nihil non designat, quanquam aliquot facinora subiciantur: affectus est admirantis & significanti r quam simplex pronuntiatio, nihil non designat. *ἔξειπεί τὰ ἀήρητα. δετέγει secreta*, quod animo concepit, sperat certum ac indubitatum fore. Hoc superiori opponitur, *leves spes*. Maxima quæque pericula intrepidè subit, vel inermis: in summa rerum tenuitate profusa est. Arist. probl. 102. hanc vim talia efficiendi gradatim vino tribuit: *Vinum enim paulò largius potum loquaciores facit: sed multò copiosius eloquentiores & audaciores: progressu tandem potandi dat precipites ad quidvis audendum.*

Imperator.] Hic versus citatur a Servio, lib. 10. ut notatum fuit Epod. 10. ut probaret τὸ *jubeor* esse invitatum, sed illic hanc primam person. protulimus e Ciccone, & nunc possumus secundam ex Epist. 11.

Abjicito potiù, quam quò proferre juberis, atque tertiam ex 7. *Manè cliens, etiam certus conviva, jubetur.*

Toral.] Est stragulum lecti discubitoria toro inclinatum, ut mappa, quasi manupa, quod e manu pendeat inquit Isidorus. Servius autem 5. *Aeneid* sic notat vocem *torus*, verbum est de verbo: nam ab herbis tortis dictus est torus. Ulsupavit præterèa *toral* in plurali Sat. 4. lib. 2.

Et Tyras dare circum illota toralia veste.

Dicitur præterèa *toral* per apocopen pro *torale*, ait Serv. *Aen.* 7. mantilia dici a manib. antè lotis.

Corruget.] Fab. Quint. vitur hoc verbo lib. 11. cap. de pronunciat. usus auctoritate nostri Poetæ, fortassis quia verbum ipsi aliquantò insolentius videratur: nam *corrugare nares & inflare & movere indecorum est oratori*. significat igitur, ne tætrum aliquem spireret odorem immunditia indèque *αἱ ῥίνας ἐπ' ἀναγκάωνται ῥυσσῶσαι* cogantur *nares & rugas contrahi*, aut lentias fastidium stomacho, aut nauseam moveri contrà: ut pocula & lances splendescant speculi more. Hic gestus corrugantis nares vel ciispantis nasi est index & fastidij & ludibrij: prioris est hic exemplum, posterioris Sat. 3. Persij.

Ingeminat tremulos naso crispante cachmos.

Eliminet.] Verbum est e conjunctione, q. extra limen exportet, utque sodalitas e paribus componatur. Hoc autem est e pisco Spartanorum instituto sumtum: *διὰ τὸ τανῆξω λόγος ἢ ἐκποδῆτέ.* per has fores non exeunt foras intus dicta. Idem Paullò aliter à Plutar-

cho effertur primo statim *συμπος*. probl. *πῶτῃ ἂν ἐξέρχεται λόγος* hinc non egreditur sermo. Hoc etiam propius litera diceretur, *μυθεῖς αὐτὸ εὔτος ῥιθῆντα ἐκβάλλη ἐκ βηλλῆ*. mirum certè, quòd in tanta Græci sermonis ubertate nondam compertum sit verbum huic Latino respondens. Hæc autem sententia præcipuè a maximo convivarum natu pronunciabatur, ut est videre in vita Lycurgi apud Plut. sub medium.

Ut coeat.] Videtur hinc ellipsis discretivæ supplenda, *ut autem coeat*, id est, sed ut vnà par pari accumbat: quæ prudentia est symposiarchi, ut in epulari accubatione statuatur vicinos inter se pares ac lubentius comedere simul volentes.

Brutum.] Aldus Man legit Brutam, quæ videtur amica fuisse Septimii vel Septitij.

Assumam.] Ad convivium adjungam hos duos & Sabinum, nisi prius condixerit cænam puellæ potiori. Quidam construunt τὸ *prior* cum puella & interpretantur *melior*, quum nihil sit necesse, idem præferunt significante τὸ *potior*: sed præstat *prior cæna* conjungere, ac intelligere de ea prius condicte vel lautius instructa. Non equidem, ait Poeta, impedio, quin plures ymbras tecum adducas: sed cavendum, ne multitudo convivarum excitet illum graviolentem caprum & hircum. Callidè plures ymbras averfatur, de quib. copiosè fuit Sat. 8. lib. 2. annotatum, vndè licet repetere, quæ possunt intelligentiam hujus loci juvare.

Quotus est.] Quod tibi sodales vis tecum discumbere ad instituendum commodius apparatus. Huc adscribere libet ex apoph. Plut. scitè faceteque dictum a Philip. Maced. qui inter viam a veteri quodam hospite invitatus ad cænam permultos sibi occurrentes eò secum rex adduxit: quam quidem convivarum multitudinem agrè ferebat hospes: quia non satis epularum apparatus: quod vbi perspexit Philippus, jussit in autem singularum ymbrarum dici, ut locum relinquerent in stomacho placentis, & ita persuasi parciulque edentes expectarunt frustra placentas, sic provisum fuit ciborum paucitati.

Fallere clientem.] Ita sumitur eleganter τὸ *fallere*, pro celare & latere, ut alibi notavimus τὸ *fallere* a Græcis fluxisse *φύλιν ἢ σφάλλειν*, fraudare & decipere, & posticum etiam dici *πυεθύραν ἢ πυεθύειν* & per posticum exire, *ἔξελθῆν κατὰ πύρας τοῦ οἴκου*, vel ut Polyb. loquitur, *διὰ πύρας ῥηνοπέδης ἐξελθῶν ἐπιπυθῶν ἦκε*: per aliquod posticum egressus huc venit. Hunc locum præfert Servius in ver. *Aeneid.* 2. *limen erat, cacæquè &c.* per posticum, ait, ingressus est. Nam fores anteriores obsessæ erant. Est autem posticum neutrius generis, quod confirmat hoc loco: *atria servantem, &c.* & Grammaticæ præcepto: nam antica & postica in fæminino genere augurale est id est, significat partes regionum quæ observantur ab auguribus.

Explicatio Rhetorica.

Quoddam genus est τῆς *νομοματίας*. Deliberat enim cum Torquato de cænula certis conditionibus ac legibus condicenda: in quibus primum lecti Archaici ponuntur, qui ita dicuntur per metaphoram a rudi & minus-polito veterum artificio.

b Synecdoche est generis pro triclinaribus. Erant enim alij cubiculares, quos vocant toros Latini a funib. retortis dictos. Torus autem propriè est funis qui libet a torvo: quæ nominis ratio non multum ablu-

a superiori notatione Servij: vbi hoc dictum oportuit. præter hunc tropum posset etiam metonymia adjuncti notari, ut nomine lecti intelligantur culcitra & stragula, quibus sponda & fulcra insternantur. c Synecdoche quædam est periphraistica solaris occasus, quod diurnum Solis curriculum certis quibusdam gradibus conficiatur, ut primus sit in ortu, vltimus in occasu. Sic initio 1. Epist. prima & summa sumuntur. Neque verò hanc summitatem referri oportet, ut ita loquar, ad illud punctum, quum Sol impendet nostro vertici

Vertici ad perpendicularum, medium inter ortum & occasum.

d Jam sapius notata est hæc ratio metonymiæ, ut Od 1.1. 2. Motum ex Metello Consule, ut etiam Epo. 13. Truina Torquato move Consule pressameo, ubi e Consule significatur tempus vini reconditi vel diffusi.

e Metaphora est a duris prælijs ad acerrimum studium luminamque contentionem animorum in opibus non sine periculo sapius quærendis notandam. est præterea sententiæ figura, procatleptis in occupanda Torquati objectione, qui dicere potuisset, non possum tibi, o Flacce, cœnam condicere, quia oportet me ad causam Moschi cras agenda comparare. respondet Horatius Crastinus dies est nefastus propter natalitia Cæsaris. Itaq; potes, illâ causâ in alium diem rejecta

f Synecdoche est generis pro natali Cæsaris Augusti ac præterea metaphora, quia rei inanimæ datur sensus & motus, pro quo propriè dicendum est: illo die licet & fas est dormire in multum diei.

g Hoc est sumtum a sessionibus ordinum, ubi quialteri affidet, videtur ferè illi dignitate æquari. Non est mihi satis exploratm, an Græca παρὰ δόξιν, παρὰ δόξαν & ἀσπίδα. affidere, assessor est assessor sic translata reperiantur. Non esset alienum sumere etiam a perpetuo gracculorum comitatu: ἀσπίδα κολοῖς παρὰ δόξαν ἔχει. semper gracculus affidet gracculo, quod Aristot. 1.8. Ethic. de amicitia vsurpavit ex aliquo Poeta, ubi est ἀσπίδα κολοῖς Doricè.

h Meronymia est adjuncti pro, quid ebrius non designat? qui non est omnino madefactus vino, planèque obrutus, sed potest occurrentia in itinere pericula declinatione corporis devitare. pro hoc tropo interpretes hujus, aliorumque scriptorum notare solent abstractum esse pro concreto id est, ebrietas pro hominibus ebrijs ponitur, & figuram faciunt, quâ fit oratio grandior, quum res accipiuntur pro personis: sed errant in distinctione tropi ac figuræ, & in tribuenda Grammaticæ facultate grandior em efficiendi orationem: qualem efficiunt hæc tria partim materiæ dignitas, de

quas statuimus agere, partim ornamenta eloquutionis, partim argumentorum pondera, quib⁹ res enūtiatur.

i Hoc quoque est translatum a choragis ludorum, & designatoribus funebrium pomparum, qui populo semper student nova spectacula exhibere, quemadmodum sumitur in Adelphis Act. 1. Sc. 12. vbi Demea queritur de depravatione Aeschini filij sui: Nam, inquit, quæ antehac facta sunt, omitto, modo quid designavit. pro, quantum facinus novum admisit: O qu' il fact une grande meschamete tout de nouveau & freschement.

k Metonymia subjecti, pro largiori copia vini hausti & plenis poculis & pluitibus. Hic præter quam quòd in te, tibi πολὺ πλούσιον cernitur, μετονομα etiam observanda est in te subjecti pro adjuncta effigie oculis objecta: vnde rursus apparet synecdoche integri pro membro visorio in tibi

l Simili metaphora vsus est Sat 8. lib 2. Quos Macenas adduxerat, umbras, ut tibi notatum est.

m Metonymia est subjecti, pro, convivæ nimis angustè & arctè discumbentes expriment ex hirsutis alis gravem hircum. Quare laxissima debet esse epulatis accubatio, ne tam tæter odor sentiat. Hic quum sint verba transumpta, cur non dicet aliquis, statuis ibidem μετὰ δόξαν; moneo percontatorem pro responso, vntas revifat in Oden 6. lib. 1 ac præcipuè in Rhetor. ad vocem Stomachum: recta enim propria horum verborum analysis sic erit. sed convivæ nimis arctè discumbentes expriment fœtidum odorem. Gallicè Ils sentreont le bouquin & vndem mauvais odeur.

Ex his sanè perspicimus hanc Horatii sodalitatem non e nobilioribus ac ditioribus constitutam: qui solebant ante canam privatis balneis se lavare, ac inde loti accumbere: vnde non fuit pertimescenda illa τὸν μαγάλων δυσσοδία: sed ex artificibus & tenuioribus, qui veniebant illoti ad canam soleisque & loccis detractis discumbebant, ut factitari solitum legimus in Plaut. & Terrent. vnde Nasidienus Sat. 8. surgens ex accubatione epulari, dicitur poposcisse soleas sub finem lib. 2.

EPISTOLA VI. AD NUMICIVM.

Theticum.

Quòd ei vacandum sit omni perturbatione, qui volet vivere beatè.

Nil admirari propè res est una, Numici, Solâq; quæ possit facere & servare beatum. Hunc Solem & stellâs, & decedentia cœlis

Tempora momentis, sunt qui fomidine nullâ

Imbuti spectent. 2. Quid censes cœmunera terra?

Quid maris extremos Arabas ditantis & Indos,

Ludrica quid: plausus, & amici dona Quiritis?

Quo spectanda modo, quo sensu credis & ore?

Qui timet his adversa, ferè miratur eodem,

Quo cupiens, pacto: pavor est utriusque molestus:

Improvisa simul species exteret utrumque.

Gaudeat, an doleat, & cupiat, metuârne: quid ad rem.

Si, quicquid vidit melius pejûsve suâ spe,

Defixis oculis animòq; & corpore torpet?

In sani sapiens nomen ferat equus iniqui,

Ultrâ quàm satis est, virtutem si petat ipsam,

Inunc, argentû & marmor vetus, arâq; & artes

Suspice cum gemmis, k Tyrios mirare colores.

Gaude, quòd spectant oculi te mille loquentem,

45 Gnavus manè forum, & vespertinus pete tectum:

Ne plus framenti dot alibus emet at agris,

Mucius: indignum, quòd sit pejoribus ortus.

Hic tibi sit potius, quàm tu miserabilis illi

7. Quicquid sub terra est, in apricum proferet a-

tas:

Defodiet, condetque nitentia: quum bene-notum

m Porticus Agrippa & via te conspexerit Appi,

Ire tamen restat, Numa quò devenit & Ancus.

8. Si latus aut renes morbo tentantur acuto,

Quare fugam morbi. n Vis rectè vivere: quis non

Si virtus hoc una potest dare, fortis omissis

o Hoc age deliciis. 9. Virtutum verba putas, ut

Lucum ligna: cave ne portus occupet alter,

60 Ne Cybatica, ne Bithina negotia perdas.

x Mille talenta rotundentur, totidem altera porro

Tertia succedant, & que pars quadret acervum.

Scilicet uxorem cum dote fidemque, & amicos

Et genus & formam regina pecunia donat:

Ac bene nummatum decorat. y Suadela Venûsque

10. Mancipiis locuples eget aris. u Cappadocù rex.

Ne fueris